

ARKUOL. OS. 2/10.1.2001

M

KÖYLIÖ, VANHAKARTANO

KERTOMUS KAAPELIKAIVANTYÖMAAN VALVONNASTA RUUMISKALMISTOALUEELLA

Leena Koivisto 1999

Arkeol. os. 2/10.1.2007

KERTOMUS KAAPELIKAIVANTOTYÖMAAN VALVONNASTA KÖYLIÖN VANHAKARTANON RUUMISKALMISTOALUEELLA 18. - 20. 10.1999

Kylä: Köyliönsaari

Tila: 1:261 Vanhakartano om. Kiinteistöyhtymä Köyliön Vanhakartano, Axel Cedercreutz ym.

PK :1134 11 Köyliönjärvi os. 27710 Köyliö

Koordinaatit:

X = 6780 24

Y = 1572 73

Z = 47,5

Mj.rek.nro 319 01 0018

Lokakuun alussa 1999 Juhani Ruohonen Satakunnan Museosta sekä Tuula Heikkurinen-Montell ja allekirjoittanut Museovirastosta tekivät tarkastusmatkan Köyliön Vanhakartanoon. Tässä yhteydessä tuli esille Vanhakartanon maanomistajan Axel Cedercreutzin ja tilanhoitaja Jouko Mäkisen kanssa keskusteltaessa, että tilakeskuksen alueella oli tarkoitus syksyn kuluessa vaihtaa Köyliön-Säkylän Sähkö Oy:n ilmajohtot maakaapeleiksi. Koska kaapelikaivannot tulisivat kulkemaan myös Vanhakartanon B- ja C-kalmistoina tunnettujen ruumiskalmistojen välittömässä läheisyydessä, katsottiin työmaan valvonta aiheelliseksi.

Köyliön Vanhakartanon alueella on tutkittu ruumiskalmistoja useaan otteeseen 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Vuonna 1925 Alfred Hackman aloitti tutkimukset ns. Lallin kalmistossa eli C-kalmistossa kartanon nykyisessä karjapihassa. Tutkimuksia jatkoivat Nils Cleve ja C.A. Nordman vuonna 1926. Nils Cleve tutki ns. Luodonpään kalmistoa eli A-kalmistoa Köyliönsaaren pohjoispäässä vuosina 1933 – 1934. Vuosina 1937 ja 1938 Cleve tutki B-kalmistoa kartanon silloisen meijerin edustalla. Lisäksi pihamaalle kaivettiin pieniä koelajoja sinne tänne. Viime vuosikymmeninä Vanhakartanon kalmistoaluetta ei ole tutkittu eikä paikalta ole talletettu irtolöytöjäkään.

Köyliön-Säkylän Sähkö aloitti kaapelikaivantotyöt maanantaina 18.10. 1999. Kaivaminen tehtiin kaivinkoneella ja ojan syvyys oli pääsääntöisesti 80 -100 cm. Leveys oli n. 50 cm eli kauhan leveys. Maaperä oli koko työalueella hienoa hiekkaa.

Ojat 1, 2, 3 ja 4

Ensimmäisenä kaivettiin oja 1 pellon reunassa sijaitsevalta muuntajalta kohti navettarakennusta (kts. kartta). Keskellä pihamaata oja haarautui kohti talli- ja varastorakennuksia menevään ojaan 3 ja navetalle menevään ojaan 2. Muuntajan ympäristössä ojassa 1 maa oli täysin sekoittunutta ja lähellä risteyskohtaa näkyville tulikin vanha vesijohto. Ojassa 2 maaperä oli pinnasta aina 50 cm syvyyteen sekoittunutta, syvemmällä tuli näkyville koskematon, voimakkaan ruskeanpunaiseksi värjäytynyt hiekka. Sekoittuneessa maassa oli runsaasti tiiltä ja navettarakennusta lähestyttäessä sekoittunut maa ulottui ojan pohjatasoon asti. Minkäänlaisia merkkejä esihistoriallisesta toiminnasta alueella ei näkynyt.

Oja 3 ylitti koko pihamaan ja kulki myös ajotien poikki. Oja oli leveydeltään n. 50 cm ja syvyydeltään 80 - 100 cm. Myös tässä ojassa sekoittuneen pintakerroksen alla oli punertava, koskematon hiekka. Ajotien kohdalla kaivanto leikkasi jonkin hävitetyn rakennuksen pohjaa: hiekka oli likaista ja mustaa, sen seassa oli kivikkoa ja runsaasti tiiltä. Likamaa ulottui maan pinnasta n. 40 cm syvyyteen. Mitään esihistorialliseen toimintaan liittyvää ei löydetty.

Oja 4 vedettiin vajarakennuksen nurkalta suoraan kohti konttorin koillisnurkkaa ja siitä edelleen kohti vanhan meijerirakennuksen länsinurkkaa. Ojan syvyys oli kauttaaltaan 80 cm. Maan pinnassa näkyi koko ojan mitan n. 20 cm paksuinen tiiviiksi tallautunut pihamaakerros, sen alla tummempi 20 – 30 cm paksuinen sekoittuneen maan kerros, jonka alla koskematon hiekka. Erilaisia puiden juurien aiheuttamia humusläikkiä näkyi siellä täällä, samoin muutama syvempi kuopanne, joissa maa oli tummaa ja likaista, hiilen ja tiilen palojen sekaista. Mitään esihistoriallista kuopanteista ei löydetty.

Ojat 5 ja 6

Ojat 5 ja 6 vedettiin edeltäkäsikin tutkimuksellisesti kiinnostavimman alueen halki eli osin halkoen Cleven vuonna 1937 ja 1938 tutkimia alueita. Oja 5 kaivettiin meijerin länsinurkalta suoraan kohti kaakkoa pitkin ajotien reunaa. Suunnilleen samaa linjaa kaivettiin vuonna 1937 vesijohtokaivanto, josta Cleve tutki nk. B-kalmiston haudat B1, B2 ja B3. Sähkökaapelikaivanto oli tarkoitus tehdä mahdollisimman lähelle tätä vanhaa, jo tutkittua kaivantoa. Siinä onnistuttiinkin, sillä siellä täällä oli nähtävillä, että ojan itäpuolinen profiili oli koko kaivannon matkalla ilman kerroksia, kokonaan sekoittunutta maata. Länsipuolen profiilissa oli sen sijaan näkyvissä kerroksia. Ojan syvyys oli edelleen 80 cm, leveys n. 50 cm. Profiilissa näkyi ylinä n. 20 cm paksuinen punertava tiukkaan painunut hiekkainen ja sorainen pihamaakerros. Tämän alla oli n. 30 cm paksuinen musta likamaakerros, jossa siellä täällä oli näkyvissä hiiltä, maatonutta ja lahonnuttua puusilppua, punertavia palaneen maan laikkuja sekä siellä täällä tiiltä. Alimpana oli punertavankeltainen koskematon hiekka. Likamaakerroksesta ei tullut esiin muuta resentiä kuin tiilen kappaleita. Mitään ruumishautauksiin viittaavaa ei kuitenkaan löydetty. Ainoat viitteet esihistoriallisesta toiminnasta alueella olivat muutamat palaneen saven kappaleet ojasta 5. Kuten edellä mainittiin, ojan 5 itäpuolinen profiili osoitti kaapelikaivannon osuneen ainakin osittain jo kertaalleen kaivettuun ojaan, vanhaan vesijohtokaivantoon. Ojaa 5 jatkettiin ohi meijerirakennuksen vanhan liiterin sivuitse pitkin ajotien reunaa halki Cleven v. 1937 tutkiman alueen III. Liiterin nurkalla ojassa näkyi n. 50 – 60 cm syvyydessä musta ja nokista hiilensekaista maata sekä palaneita kiviä, ilmeisesti kiukaan tai lieden pohja. Mitään esihistoriallista ei kiveyksessä kuitenkaan voitu havaita. Liiteriltä eteenpäin maasto alkaa laskea kohti pientä kosteikkoa. Likamaakerros profiilissa oheni ja haaleni.

Oja 6 vedettiin meijerirakennuksen länsinurkalta koilliseen, kohti asuinrakennuksen länsinurkkaa. Oja kulki suoraan halki ajotien sekä Cleven vuoden 1938 kaivausalueen I, josta oli tutkittu haudat B4 ja B5. Vanha kaivausalue näkyikin kaapelikaivannossa selvästi kokonaan sekoittuneena alueena, samoin voitiin paikallistaa vanha vesijohtokaivanto. Ilmeisesti ajotien kohdalla maata on myllätty useaan otteeseen, sillä kerrokset olivat sekoittuneet. Ajotien reunassa oli lisäksi iso koivun kanto ja vanha koivun juurakko näkyi edelleen vahvasti humuksen sekaisena tummana maana. Kaivannosta löytyi tiiltä ja lasinpalasia, ei mitään esihistorialliseen toimintaan liittyvää.

Yhteenveto

Syksyllä 1999 Köyliön Vanhakartanon pihapiirissä tehty ilmajohtojen vaihto maakaapeleiksi vaati useiden satojen metrien pituisten kaapelikaivantojen tekemistä. Kaivannot risteilivät kartanon talousrakennusten välissä sivuten ja jopa halkoen vanhoja kaivausalueita. Kaivaminen tapahtui nopeasti ja siististi, sillä maaperä oli lähes täysin kivetöntä hienoa hiekkaa. Valvonta- ja havainnointityö ei kuitenkaan ollut helppoa, sillä hiekka valui helposti takaisin ojaan.

Köyliönsaarella tehdyistä arkeologisista tutkimuksista on aikaa jo yli puoli vuosikymmentä. Sitten 1940-luvun paikalta ei juurikaan ole talletettu edes irtolöytöjä. Nils Cleve kuitenkin epäili sekä B- että C-kalmistojen jatkuvan tutkimatta jääneille alueille ja rakennusten alle.

Selvää on, että vuosikymmenten kuluessa kartanon pihapiirissä on tehty useaan otteeseen erilaisia maankaivuutöitä. Vaikka vesijohtoja tai viemäreitä ei olisikaan tarvinnut korjata, on piha-alueelle ainakin pystytetty useita sähköpylväitä. Erilaiset kaivuutyöt saattoi myös havaita nyt kaivetuissa kaapeliojissa. Merkittävää on, ettei koko piha-alueella voitu havaita minkäänlaisia merkkejä ruumishautauksista, joita pihapiiristä on kuitenkin tutkittu useita kymmeniä. Ainoat esihistorialliseen toimintaan mahdollisesti liitettävät löydöt olivat kaksi palaa palanutta savea sekä mahdollinen lieden tai kiukaan pohja, jotka löytyivät ojasta 5.

On ilmeistä, että Cleven tutkimusten jälkeen Vanhakartanon B-kalmistosta mahdollisesti jäljelle jääneestä alueesta on suurin osa tuhoutunut. Kuitenkin pidän jatkossakin työmaiden valvomista tärkeänä silloin, kun vanhojen kaivausalueiden ympäristössä kajotaan maanpintaan.

Porissa 9.1. 2001

Leena Koivisto

KÖYLIÖ VANHAKARTANO
SÄHKÖKAAPELEIDEN KAIVAMINEN 18.-20.10. 1999

Karttamerkit:

Kaapelikaivanto

|3

Cleven kaivausalueet (B-kalmisto)

|||||

